

Ina Lehto
14.11.2022

Lausuntopalvelu.fi

Dnro: VN/29409/2022

*Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO*

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä - Energiateollisuus ry:n lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Energiateollisuus ry:ltä lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä. Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja toteamme lausuntonamme seuraavaa.

YLEISET KOMMENTTIMME

Pidämme asetusluonnosta onnistuneena ja valtaosin sellaisenaan kannatettavana. Nähdäksemme luonnos täyttää sille asetetut tavoitteet hyvin. Luonnoksen mukainen asetus yhdenmukaistaisi kaikkein kriittisimpien sähkökäyttöpaikkojen tunnistamista ja parantaisi ymmärrystä ja läpinäkyvyyttä olemassa olevista käytännöistä verkonhaltijoiden asiakkaille. Asetusluonnos on sopivalla yksityiskohtaisuuden tasolla. Tarpeettoman yksityiskohtaista sääntelyä tulisi välttää, koska se johtaa helposti tulkintahaasteisiin ja epäselvyyksiin.

Luonnoksessa arvioidaan, että sen aiheuttamat muutokset verkonhaltijoiden varautumissuunnitelmiin jäisivät pieniksi. Pidämme tätä tärkeänä etenkin siltä osin, kun varautumissuunnitelmia tulisi päivittää nopeutetulla aikataululla normaalista päivityssyklistä poiketen. Pidämme tärkeänä, että verkonhaltijat voivat keskittää rajalliset resurssinsa tulevaan talveen varautumisen osalta erityisesti olemassa olevien käytäntöjen hiomiseen ja täysimääräiseen hyödyntämiseen sekä kokonaisvaikuttavuudeltaan kaikkein merkittävimpiin toimiin.

Perustelumuistion luonnoksessa on todettu, että sähkökäyttöpaikat ovat itse vastuussa varautumisestaan sähkökatkojen varalta. Pidämme kirjausta tärkeänä. Luokittelu kriittiseksi sähkökäyttöpaikaksi ei tarkoita, etteivät sähkökäyttöpaikan sähköt voisi joissain tilanteissa katketa. Asia tulisi kirjata myös itse asetukseen sähkökäyttöpaikkojen oman varautumisen korostamiseksi sekä mahdollisten riitatapausten jälkiselvitysten selkeyttämiseksi.

Perustelumuistion luonnoksessa viitataan sähkömarkkinalain toimitusvarmuutta koskeviin säännöksiin. Näiden mukaan jakeluverkko on suunniteltava ja rakennettava siten, että myrskyt ja lumikuormatilanteet eivät aiheuta asemakaava-alueella yli 6 tunnin ja muulla alueella yli 36 tunnin sähkökatkoa. Tämän laatutason tulee toteutua vuoteen 2036 mennessä. Siirtymäaikaa pidennettiin juuri viime vuonna sähkömarkkinalain muutoksella. Sähkökäyttäjien oman varautumisen tulisi olla suhteutettu jakeluverkon toimitusvarmuuden tavoitetasoon.

Olemme olleet ajoittain huolissamme sähköpolariskin käynnistämästä keskustelusta. Vaikuttaa siltä, että osa sähkökäyttäjistä ei ole riittävästi varautunut sähkökatkojen mahdollisuuteen toiminnassaan. On varmistettava, että sähkökäyttöpaikkojen luokittelu eri kriittisyystasoille ei johda nurinkuriseen tilanteeseen, jossa kaikkein kriittisimmät sähkökäyttöpaikat kokisivat oman varautumisensa sähkökatkoihin vähemmän tärkeäksi. Päinvastoin sähkökäyttöpaikan

nimeämisen kriittiseksi tulisi automaattisesti johtaa kyseisen sähkökäyttöpaikan erityisen huolelliseen varautumiseen.

1 § SOVELTAMISALA

Asetusehdotus koskee sähkökäyttöpaikkojen kriittisyysluokitusta sähköverkon häiriö-, sähköpula- ja kriisitilanteissa (ei kuitenkaan huoltokatkoissa, yksittäisissä vikatilanteissa eikä poikkeusoloissa). On hyvä huomata, että esimerkiksi sähköpula ja suurihäiriö ovat keskenään hyvin erilaisia tilanteita. Sähköpulassa toteutettavissa lyhyissä sähkökatkoissa ja suurihäiriöitä koskevassa sähköjen palautuksessa priorisoitavat kohteet voivat myös perustellusti poiketa toisistaan. Kaikissa tilanteissa verkkojen rakenne (nk. topologia) asettaa reunaehjoja yksittäisten sähkökäyttöpaikkojen huomioimiselle ja priorisoinnille. Esimerkiksi yhden käyttöpaikan rajaaminen sähköpulkatkon ulkopuolelle, rajaa samalla katkon ulkopuolelle käytännössä koko sen johtolähdön, jolla käyttöpaikka sijaitsee. Yhdellä johtolähdöllä voi olla kymmeniä, jopa satoja, käyttöpaikkoja. Lisäksi esimerkiksi suurihäiriön jälkeisessä sähköjen palauttamisessa on päivänselvää, että joissain tilanteissa vähemmän kriittiseksi luokitellulle sähkökäyttöpaikalle voi palautua sähkötkriittiseksi luokiteltua sähkökäyttöpaikkaa nopeammin.

Sähköpulatilanteissa kiertävät sähkökatkot ovat viimeinen käytettävissä oleva keino järjestelmän stabiilisuuden ylläpitämiseksi. Järjestelmän romahtaminen tulee pyrkiä välttämään kaikin keinoin, jotta vältetään pahimmillaan erittäin laajat ja pitkäkestoiset sähkökatkot. Perustelumuiustion luonnoksessa on hyvin todettu, ettei kriittisten sähkökäyttöpaikkojen määrä saa nousta hallitsemattoman suureksi. Sähköpulatilanteessa voi olla mahdotonta rajata kaikki kriittisiksi luokitellut sähkökäyttöpaikat keskeytysten ulkopuolelle.

Esitämme pohdittavaksi tulisiko asetuksessa erotella sähköpula ja muut häiriö- ja kriisitilanteet toisistaan.

2 § KRIITTISET SÄHKÖKÄYTTÖPAIKAT

Pidämme asetusluonnoksen 2§:n listausta kriittisistä sähkökäyttöpaikoista pääosin perusteltuna. Luonnoksen mukaisesti kriittisiä sähkökäyttöpaikkoja tunnistettaessa on pyrittävä ensisijaiseksi turvaamaan yhteiskunnan tärkeimpien toimintojen ylläpitoa. Listaa ei saa laajentaa nyt esitetystä aidon priorisoinnin mahdollistamiseksi. Pikemminkin luonnoksen lista on liian laaja.

Osa 2 §:n listauksesta vaatii vielä lisäselkeytystä esimerkiksi perustelumuiustiossa. Tällaisia, osin tulkinnanvaraisia, kohtia ovat ainakin "huoltovarmuuskriittisten vesihuoltolaitosten keskeiset kohteet", "keskeisimmät lämpökeskukset ja pumppaamot", "viestintäverkkojen keskeisimmät kohdat" sekä "yhteiskunnan johtamisen kannalta keskeiset valtion viranomaiset sekä kuntien johtokeskukset ja evakuointikeskukset sekä niiden varapaikat". Termiä "keskeinen/keskeisin/keskeiset" tulisi arvioida asetuksen tavoitteiden ja sähkökäyttäjien huoltovarmuuskriittisyyden näkökulmasta, ottaen huomioon, että sähköpulkatkatkot ovat yksittäiselle sähkökäyttäjälle kerralla lyhyitä (noin 2 tuntia). Lisäksi arvioinnissa tulisi huomioida sähkökäyttäjille muussa sääntelyssä asetetut niiden omaa varautumista koskevat säädökset (esim. viestintäverkkojen ja -palvelujen varmistamista koskevat määräykset).

Asetuksesta tulisi selkeämmin käydä ilmi, ettei 2§:n mukaiseksi kriittiseksi sähkökäyttöpaikaksi nimeäminen tarkoita täyttä keskeytyksettömyyttä kaikissa tilanteissa.

3§ MUIDEN SÄHKÖKÄYTTÖPAIKKOJEN ETUSIJAJÄRJESTYS

Pidämme asetusluonnoksen 3§:n kirjauksen tasoa perusteltuna. Toimintojen listaus perustelumuiustiossa nyt ehdotetulla tavalla on kannatettavaa. Pykälätasolle ei tule pyrkiä kattavasti listaamaan eri luokkiin priorisoitavia toimintoja, sillä se johtaisi tarpeettoman yksityiskohtaiseen sääntelyyn ja väistämättä myös tulkintaepäselvyyksiin.

Suomessa toimii 77 hyvin eri kokoista jakeluverkonhaltijaa sekä useita suurjännitteisen jakeluverkonhaltijoita varsin erilaisissa toimintaympäristöissä. Verkonhaltijoiden erilaisuuden vuoksi 3§:n 2 momentin mukaisia ryhmiä on perusteltua voida määritellä verkonhaltijakohtaisesti useampia kuin kaksi, mutta ryhmien tarkkaa määrää ei tule säätää asetuksessa ehdotettua tarkemmin. Kannatamme tältä osin asetusluonnoksen mukaista kirjausta.

Asetuksesta tulisi selkeämmin käydä ilmi, että esimerkiksi 3§:n 2 momentin 1) ryhmään kuulumisen ei tarkoita, ettei sähkönkäyttöpaikalle voisi missään tilanteessa tulla muuta kuin lyhytaikainen keskeytys.

VOIMAANTULO JA VARAUTUMISSUUNNITELMIEN PÄIVITTÄMINEN

Kannatamme luonnoksen mukaista ehdotusta, jossa vain erittäin rajattu määrä asioita päivitetään varautumissuunnitelmiin välittömästi asetuksen voimaantulon jälkeen. Pidämme tärkeänä, että muut kuin 2§:n vaatimukset voidaan viedä osaksi varautumissuunnitelmia normaalissa suunnitelmien päivitysaikataulussa. Huomautamme, että etenkin 3§:n mukaisen kaikkien käyttöpaikkojen etusijajärjestysluokittelun edellyttämä työmäärä on varsin merkittävä.

Asetusluonnokseen kirjattu vaatimus päivittää varautumissuunnitelmat 2§:n mukaisten kriittisten sähkönkäyttäjien osalta kuukauden kuluessa asetuksen voimaantulosta on erittäin haasteellista toteuttaa. 2§:n listauksen mukaisia sähkönkäyttöpaikkoja on suuri määrä ja niiden tunnistaminen edellyttää yhteistyötä mm. teleoperaattoreiden, kuntien ja pelastuslaitosten kanssa. Näitä eri tahoja voi olla verkonhaltijan toiminta-alueella suuri määrä eikä niillä ole keskitettyjä yhteyspisteitä. Jo pelkkä tiedottaminen itsessään vaatii aikaa ja resursseja. Lisäksi sähkönkäyttöpaikkojen yhteystiedoissa voi olla puutteita ja tiedon saaminen perille oikealle taholle vaatii lisätöitä. Verkonhaltijoita ei tulisi sanktioida, mikäli kriittisten sähkönkäyttöpaikkojen kontaktointi ei kaikilta osin onnistu säädetyssä aikataulussa.

Esitämme arvioitavaksi mahdollisuutta säätää 2§:n mukaiseksi kriittiseksi sähkönkäyttöpaikaksi määritellylle toimijalle velvoite ilmoittaa verkonhaltijalle omasta kriittisyydestään sekä siinä mahdollisesti tapahtuvista muutoksista. Verkonhaltijalla ei välttämättä ole tietoa sähkönkäyttöpaikan kriittisyydestä verkkosopimusta tehtäessä, eikä myöskään tarkkaa tietoa kunkin sähkönkäyttöpaikan kuulumisesta 2§:n mukaisiin toimintoihin.

LOPUKSI

Lopuksi kiitämme vielä uudelleen mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetuksiksi varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä.

Yhteiskunnan toimivuuden varmistamiseksi tarvitaan sekä sähkönjakelun toimitusvarmuuden ja huoltovarmuuden kehittämistä että sähkönkäyttäjien omaa varautumista häiriötilanteisiin.

Ystävällisin terveisin

Ina Lehto
Energiateollisuus ry
Verkot ja palvelut